

การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราช ของจังหวัดนครราชสีมา*

KNOWLEDGE MANAGEMENT TO CONSERVE THE ART AND CULTURE OF KORAT FOLK MUSIC PERFORMANCES IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระมหาธงชัย สุนทรจาโร, สุริยะ มาธรรม

Phramaha Thongchai Sundarācāro, Suriya Matham

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

Corresponding Author E-mail: neung1976@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา การวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดย หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. นักปราชญ์เพลงโคราช 2. นักแสดงเพลงโคราช 3. นักวิชาการด้านอนุรักษ์วัฒนธรรม 4. ประชาชนที่สนใจเพลงพื้นบ้านโคราช วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง ($r=0.751^{**}$) 3. รูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ เน้นองค์ความรู้ด้านลีลาการร้อง เทคนิคฉวนคำ เนื้อเพลง การถ่ายทอดแบบดั้งเดิม และเรื่องราวของศิลปิน ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ใช้การปฏิบัติจริง ถ่ายทอดจากประสบการณ์ บันทึกข้อมูล และวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อรักษาภูมิปัญญา ด้าน

*Received July 31, 2025; Revised August 7, 2025; Accepted September 17, 2025

การจัดความรู้ให้เป็นระบบพัฒนาระบบจัดการความรู้ด้วยเทคโนโลยี เช่น AI คลังข้อมูลดิจิทัล และการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างพื้นที่แบ่งปันความรู้ผ่านการจัดกิจกรรม ชุมชนนักปฏิบัติ และช่องทางออนไลน์เพื่อสืบทอดวัฒนธรรม

คำสำคัญ : การจัดการความรู้; อนุรักษ์วัฒนธรรม; เพลงพื้นบ้านโคราช

Abstract

This research aims: 1. To study the general condition of arts and culture conservation; 2. To study the relationship between arts and culture conservation and knowledge management for preserving Korat folk music arts and culture in Nakhon Ratchasima Province; and 3. To present a knowledge management model for preserving Korat folk music arts and culture in Nakhon Ratchasima Province. The research used mixed-method methods, including quantitative research using questionnaires to collect data from a sample of 400 people. Data were analyzed by finding frequencies, percentages, means, and standard deviations. Hypotheses were tested using Pearson's correlation coefficient. Qualitative research used in-depth interviews with 18 people, divided into 4 groups as follows: 1. Korat music scholars; 2. Korat music performers; 3. Cultural conservation scholars; 4. People interested in Korat folk songs. Descriptive data analysis was used.

Findings were as follows; 1. Overall, the average score for knowledge management for the conservation of Korat folk music and performing arts in Nakhon Ratchasima Province was found to be at a high level. 2. Overall, there is a high positive relationship between the conservation of arts and culture and the management of knowledge for the conservation of Korat folk music and performing arts in Nakhon Ratchasima Province ($r=0.751^{**}$). 3. The knowledge management model for the conservation of Korat folk music and performing arts in Nakhon Ratchasima Province revealed that the definition of required knowledge emphasizes knowledge on singing styles, rhyming techniques, lyrics, traditional transmission, and artist stories. Knowledge creation and acquisition utilizes practical practice, transfer of experience, data recording, and action research to preserve local wisdom. Knowledge management is systematically developed using technologies such as AI, digital data repositories, and public participation. Knowledge exchange and knowledge sharing are created through activities, communities of practice, and online channels to preserve the culture.

Keywords : Knowledge Management; Cultural Conservation; Korat Folk Music

บทนำ

ในปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและความรู้ ได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กร และสังคมอย่างยั่งยืน โดยเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การบ่งชี้ การสร้าง การจัดเก็บ การแลกเปลี่ยน ถ่ายทอด และการประยุกต์ใช้ความรู้ ศิลปวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของไทยที่สะท้อนรากเหง้าและอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น "เพลงโคราช" คือหนึ่งในเพชรเม็ดงามแห่งศิลปะพื้นถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา แต่ปัจจุบันเพชรเม็ดนี้กำลังหมองลงและเสี่ยงที่จะถูกกลืนหายไปตลอดกาล เพลงพื้นบ้านโคราชซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงที่สะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2543) การอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเผชิญกับความท้าทายหลายประการ การส่งเสริมการสืบทอดศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชได้อย่างยั่งยืน โดยเน้นกระบวนการรวบรวมองค์ความรู้ ถ่ายทอดผ่านเครื่องมือที่ทันสมัย และส่งเสริมการปฏิบัติจริงในชุมชน (ปราณี วงษ์เทศ, 2525) ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการพัฒนาแนวทางและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความตระหนักและส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านโคราช ทั้งในเชิงคุณค่าและความยั่งยืนในระดับชุมชนและสังคมโดยรวม (กัญญารัตน์ พงศ์กัมปนาท, 2564)

ในจังหวัดนครราชสีมา ศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชเป็นสัญลักษณ์ของความภาคภูมิใจที่แสดงถึงการรวมตัวของความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ทว่าในยุคปัจจุบันวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในอดีตกลับเผชิญกับความท้าทายที่อาจนำไปสู่การเลือนหายของมรดกทางวัฒนธรรม (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544) “คลังความรู้ที่มีชีวิต” ล้มหายไปโดยไม่ได้มีการส่งต่อความรู้อย่างมีระบบ สาเหตุหนึ่งมาจากการขาดการสนับสนุนและโครงสร้างที่เหมาะสมในการสืบทอดความรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ในสถานการณ์เช่นนี้ การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านโคราชอย่างเป็นระบบ การจัดการความรู้ไม่เพียงช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังช่วยปรับปรุงวิธีการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม นโยบายด้านการจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปลูกฝังความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) จากนโยบายการส่งเสริมการจัดการความรู้ยังสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (กระทรวงวัฒนธรรม, 2562) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมที่ยั่งยืน การอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านโคราชผ่านการจัดการความรู้นอกจากจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่สามารถนำมรดกวัฒนธรรมมาพัฒนาต่อยอดเป็นสินค้าหรือบริการทางวัฒนธรรมที่เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Wenger, 2002)

ในอดีต เพลงโคราชคือส่วนสำคัญของวิถีชีวิตเป็นศูนย์กลางของความบันเทิงในงานบุญ งานประเพณี และงานมงคลต่างๆ พ่อเพลงแม่เพลงไม่เพียงแต่เป็นผู้ให้ความบันเทิง แต่ยังทำหน้าที่เป็นนักสื่อสารมวลชน เป็นผู้

ถ่ายทอดข่าวสาร และเป็นผู้ส่งสอนศิลปกรรมจรรยาแก่คนในสังคมผ่านปฏิภาณกลอนสดที่คมคายและสนุกสนาน บริบทที่เคยหล่อเลี้ยงการแสดงเพลงโคราช เช่น งานบุญประเพณี งานรื่นเริงในชุมชนลดน้อยลง พื้นที่ในการแสดง และการรับรู้จึงแคบลงตามไปด้วย รวมถึงองค์ความรู้ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ บทร้อง ทำนอง เทคนิคการแสดง และภูมิปัญญาต่างๆ มักถูกเก็บอยู่ในความทรงจำของศิลปินแต่ละท่าน ไม่ได้มีการรวบรวม จัดเก็บ หรือบันทึกไว้อย่างเป็นระบบและครบถ้วน เมื่อศิลปินเสียชีวิตองค์ความรู้เหล่านั้นจึงสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย (พัชรี สังขะพงษ์, 2563) การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การไม่บูรณาการกับระบบการศึกษา เนื้อหาเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านโคราชมักไม่ได้รับความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน การขาดการบูรณาการทำให้เยาวชนไม่สามารถเห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปะนี้ (สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้, 2564)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา” เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา หรือไม่อย่างไร และรูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 163,043 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) และคำนวณโดยสูตร Yamane (พระมหาภคญา กิตติโสภโณ, 2561) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 18 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มนักปราชญ์เพลงโคราช 2. กลุ่มนักแสดงเพลงโคราช 3. กลุ่มนักวิชาการด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 4. กลุ่มประชาชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ประกอบด้วย 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และ 3. การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, John W., 1981)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก สรุปผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลที่โดย หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์เนื้อหาเป็นเชิงพรรณนาพร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลเป็นองค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม ดังรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสภาพทั่วไปในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการ
แสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม (n=400)

การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลง พื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ	4.33	0.78	มาก
2) ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้	4.13	0.75	มาก
3) ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ และ	3.60	1.04	มาก
4) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.48	1.11	ปานกลาง
โดยภาพรวม	3.89	0.77	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89, S.D.=0.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ ($\bar{X}=4.33, S.D.=0.78$) รองลงมาได้แก่ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=4.13, S.D.=0.75$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X}=3.48, S.D.=1.11$) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา ตามตารางดังนี้ (n = 400)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (p)				
	ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ	ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้	ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	โดยภาพรวม
ด้านการส่งเสริมให้เห็นคุณค่า	0.458**	0.659**	0.704**	0.739**	0.777**
ด้านการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม	0.617**	0.595**	0.418**	0.439**	0.598**
ด้านการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม	0.614**	0.592**	0.390**	0.412**	0.577**
ด้านการสร้างทัศนคติ	0.622**	0.634**	0.370**	0.367**	0.566**
ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย	0.697**	0.609**	0.470**	0.472**	0.650**
โดยภาพรวม	0.698**	0.726**	0.564**	0.584**	0.751**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2 tailed)

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า

1) การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยภาพรวม กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.751^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2) ด้านการส่งเสริมให้เห็นคุณค่า มีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.777^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3) ด้านการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.598^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

4) ด้านการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.577^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

5) ด้านการสร้างทัศนคติ กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา ($r=0.566^{**}$) มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

6) ด้านการจัดทำระบบเครือข่าย กับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.650^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. รูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ พบว่า การกำหนดความรู้ที่ต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านโคราชพบว่า ผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งในด้านสำเนียงและลีลาการขับร้อง เทคนิคการผวนคำ เนื้อเพลง กระบวนการถ่ายทอดแบบดั้งเดิม ไปจนถึงเรื่องราวเบื้องหลังของบทเพลงและชีวประวัติของศิลปิน ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การถ่ายทอดเชิงประจักษ์ การบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการถอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและธำรงรักษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชให้สามารถเข้าถึงและถ่ายทอดได้อย่างยั่งยืนในบริบทสังคมปัจจุบันและอนาคต ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่าทุกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบที่มีมาตรฐาน ครอบคลุมตั้งแต่การจัดหมวดหมู่ พัฒนาล้างข้อมูลดิจิทัล แผนที่

ความรู้ และฐานข้อมูลเอกสาร พร้อมทั้งการใช้เทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ และการออกแบบระบบที่ใช้ทำงานง่าย เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชถูกจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ และนำไปใช้ได้ อย่างยั่งยืน ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านโคราช โดยผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางที่หลากหลาย เช่น การสร้างพื้นที่แบ่งปันความรู้ทั้งแบบไม่เป็นทางการและออนไลน์ การจัดเวิร์กช็อป ชุมชนนักปฏิบัติ และการสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชถูกถ่ายทอดต่อเนื่อง งดงาม และคงอยู่ในวิถีวัฒนธรรมของชาวโคราชอย่างมีชีวิตชีวา จะเห็นได้ว่า การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะ เพลงพื้นบ้านโคราช ดำเนินไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน เพลงโคราชไม่ใช่เพียงการแสดงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังเป็นมรดกภูมิปัญญาที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนโคราชอย่างลึกซึ้ง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89, S.D.=0.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ ($\bar{X}=4.33, S.D.=0.78$) รองลงมาได้แก่ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=4.13, S.D.=0.75$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X}=3.48, S.D.=1.11$) การจัดการความรู้จะอยู่ในระดับมาก แต่จากข้อมูลเชิงลึกพบว่าจำเป็นต้องเร่งเสริมในด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้มีรูปแบบที่เปิดกว้างเข้าถึงง่าย และตอบสนองต่อคนรุ่นใหม่มากยิ่งขึ้น เช่น การใช้สื่อดิจิทัล การจัดกิจกรรมเวิร์กช็อป และการสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการความรู้มีความต่อเนื่อง และสามารถนำไปสู่การอนุรักษ์ที่ยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์ธีรรา สุวรรณิน และสุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง (2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนต้นแบบฐานคติวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเริ่มต้นจากทุกฝ่ายในหมู่บ้านที่ตระหนักถึงความสำคัญในภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละประเภท และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้กันอย่างต่อเนื่องทุกระดับ 3) องค์ความรู้ฐานคติวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถบูรณาการกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) วิถีชีวิตวิถีตามคติในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถยกระดับเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ดี และ 5) ตัวแบบเชิงการพัฒนาที่มีจุดเน้นที่การกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ตระหนักเห็นความสำคัญในเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของลักขณา เกตุราพันธ์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและ

วัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา : อำเภอปากพลีจังหวัดนครนายก” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการณ์และประวัติความเป็นมา อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดกันมาจนกลายเป็นภูมิปัญญาแห่งองค์ความรู้ประจำท้องถิ่น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ($r=0.751^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ จะเห็นได้ว่า การจัดการความรู้เป็นพื้นฐานสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เพราะทำให้ความรู้ทางวัฒนธรรมไม่เพียงถูกเก็บรักษาไว้ในรูปแบบสัญลักษณ์หรือความทรงจำเท่านั้น แต่ยังสามารถส่งต่อถ่ายทอดและนำมาใช้ให้เกิดคุณค่าทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังนั้นทั้งสองกระบวนการจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หากต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดไนยา ก้อนแก้ว (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาการของวงดนตรีพื้นบ้าน : กรณีศึกษาวงแคนอีสาน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า วงดนตรีพื้นบ้านแคนอีสานได้กำเนิดและดำรงอยู่ได้ด้วยการอนุรักษ์จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งทำให้มีวัฒนธรรมการถ่ายทอดเพิ่มขึ้นมาจากการพัฒนาการและองค์ประกอบในด้านต่างๆ ซึ่งการถ่ายทอดในปัจจุบันวงดนตรีพื้นบ้านแคนอีสานได้เป็นส่วนหนึ่งของสำนักศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามและมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับเยาวชนทำให้เยาวชนเล็งเห็นคุณค่าและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันสร้างอาชีพเสริมในระหว่างการศึกษาได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญา เชื้อกลาง และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างนิทานเพลงพื้นบ้านมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปเพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับเด็กอนุบาล” ผลการวิจัยพบว่า 1) สำรวจทัศนคติ ความตระหนัก และการเห็นคุณค่าของศิลปเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 2) สร้างและศึกษาผลการใช้สื่อนิทานเพลงพื้นบ้านมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปเพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับเด็กอนุบาล พบว่า เด็กอนุบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์ศิลปเพลงพื้นบ้านภาคกลางสูงขึ้นที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. รูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา ด้านการกำหนดความรู้ที่ต้องการ พบว่า การกำหนดความรู้ที่ต้องการในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านโคราชพบว่า ผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งในด้านสำเนียงและลีลาการขับร้อง เทคนิคการผวนคำ เนื้อเพลง กระบวนการถ่ายทอดแบบดั้งเดิม ไปจนถึงเรื่องราวเบื้องหลังของบทเพลงและชีวประวัติของศิลปิน ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การ

ถ่ายทอดเชิงประจักษ์ การบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการถอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและธำรงรักษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชให้สามารถเข้าถึงและถ่ายทอดได้อย่างยั่งยืนในบริบทสังคมปัจจุบันและอนาคต ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ พบว่าทุกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบที่มีมาตรฐาน ครอบคลุมตั้งแต่การจัดหมวดหมู่ พัฒนาลังข้อมูลดิจิทัล แผนที่ความรู้ และฐานข้อมูลเอกสาร พร้อมทั้งการใช้เทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ และการออกแบบระบบที่ใช้งานง่าย เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชถูกจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ และนำไปใช้ได้ อย่างยั่งยืน ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านโคราช โดยผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางที่หลากหลาย เช่น การสร้างพื้นที่แบ่งปันความรู้ทั้งแบบไม่เป็นการและออนไลน์ การจัดเวิร์กช็อป ชุมชนนักปฏิบัติ และการสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชถูกถ่ายทอดต่อเนื่อง งดงาม และคงอยู่ในวิถีวัฒนธรรมของชาวโคราชอย่างมีชีวิตชีวา จะเห็นได้ว่า การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะเพลงพื้นบ้านโคราช ดำเนินไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน เพลงโคราชไม่ใช่เพียงการแสดงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังเป็นมรดกภูมิปัญญา ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนโคราชอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิสาร์ตัน หวานชะเอม และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง: กรณีศึกษาเพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เพลงอีแซวมีอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปี แต่ยังไม่ทราบที่มาชัดเจน ปัจจุบันเพลงอีแซวเผชิญปัญหาหลายด้าน เช่น ผู้ชมลดลง ศิลปินผู้ถ่ายทอดลดน้อยลง ขาดการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนจากภาครัฐ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการจัดการความรู้ ได้แก่ (1) การแสวงหาความรู้ ครูเพลงส่วนใหญ่มักหวงวิชาและการเดินทางมาฝึกซ้อมยากลำบาก (2) การสร้างความรู้ พ่อเพลงแม่เพลงขาดเวลาในการพัฒนาผลงานใหม่ (3) การจัดเก็บความรู้ โดยมักเก็บในตัวหรือไม่บันทึกลงเอกสารหรือสื่อเทคโนโลยี (4) การถ่ายทอดความรู้ ซึ่งเยาวชนและสถานศึกษาไม่ให้ความสนใจ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชานาญ แก้วสว่าง (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง” ผลการวิจัยพบว่า บทร้องของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ทั้ง 5 ประเภทเพลง มีรูปแบบการใช้บทร้องที่คล้ายคลึงกัน คือ มีลักษณะเป็นกลอนหัวเดียวใช้ภาษาเรียบง่ายเป็นแบบชาวบ้าน สะดวกต่อการร้อง ด้น ด้านทำนองและจังหวะ มีการร้องด้วยทำนองเกริ่น ทอดลงจบด้วยลูกคู่ร้องรับ มีการนำคำเอื้อนเข้ามาผสมผสานกับคำร้องและคำร้องสร้อย เป็นการร้องต่อกลอนและการร้องตันของผู้ร้อง มีคำร้องประมาณ 8 - 10 คำ ในส่วนของจังหวะ พบว่า ทั้ง 5 ประเภทเพลง มีการใช้จังหวะที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ จังหวะอัตราสองชั้น และอัตรา จังหวะชั้นเดียว ในยุคแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (ศิลปินแห่งชาติ) มีการนำเครื่องดนตรีที่มีอยู่ตามพื้นบ้านเข้ามาประกอบจังหวะในการร้องเป็นการเพิ่มรรถรสให้แก่ผู้ชม กำกับจังหวะด้วยหน้าทับสองไม้ หน้าทับลาว และหน้าทับปรบไก่ เกิดความครึกครื้น สนุกสนาน และมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญสมหญิง พลเมืองดี และกนกวัลย์ แจ่มจำรูญ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษามรดกวัฒนธรรมเพลงเรือสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์”

ผลการวิจัยพบว่า บนรากฐานการรักษา คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงเรือ โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาเพลงเรืออยุธยา ที่อาจารย์อมรา กล้าเจริญได้รวบรวมไว้ ปรากฏว่าเนื้อหาเพลงเรือได้สะท้อนถึง ศาสนา จารีตประเพณี ความเชื่อ อาชีพ อาหารการกิน การอบรมสั่งสอน ประวัติศาสตร์การปกครองไทย อิทธิพลของวรรณกรรม และ การใช้ภาษาแบบมีนัยทางเพศสำหรับปราชญ์ท้องถิ่นที่แต่งเพลงเรือขึ้นเฉพาะกิจ นอกจากนี้เนื้อหาเพลงจะสะท้อนถึง ค่านิยม เศรษฐกิจสังคม สิ่งที่น่าสนใจคือ การแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ การประพันธ์เพลง เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมงานประจำปีในพื้นที่ ประการสำคัญสะท้อนเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย
ที่มา : สังเคราะห์ภาพโดย พระมหาธชชัย สุนทรจาโร, ดร.

จากแผนภาพที่ 1 ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พบว่า

1. การส่งเสริมให้เห็นคุณค่า พบว่า การอนุรักษ์เพลงโคราชเป็นไปอย่างยั่งยืนต้องมุ่งสร้างการเข้าถึงและประสบการณ์ตรงผ่านกิจกรรมและการแสดงในพื้นที่สาธารณะ ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น แอปพลิเคชัน หรือผสมผสานกับดนตรีร่วมสมัยเพื่อนำเสนอในรูปแบบที่น่าสนใจ

2. การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมเพลงโคราชให้ยั่งยืนต้องอาศัยกลยุทธ์แบบบูรณาการ เริ่มจากการสร้างประสบการณ์ตรงผ่านเวิร์คช็อปและการแสดงที่เข้าถึงง่าย ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่นำเสนอเพลงโคราชในรูปแบบที่น่าสนใจสำหรับคนรุ่นใหม่

3. การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม พบว่า การนำเสนอเพลงโคราชสู่สาธารณะทั้งในและต่างประเทศในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจในคุณค่าของศิลปะแขนงนี้ การแลกเปลี่ยนควรเป็นกระบวนการสองทางที่เปิดรับความคิดเห็นและการเรียนรู้จากวัฒนธรรมอื่นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาให้ร่วมสมัย

4. การสร้างทัศนคติ พบว่า การถ่ายทอดสุนทรียภาพและคุณค่าของบทเพลงจากนักปราชญ์ชาวบ้านและนักแสดง ไปจนถึงการนำเสนอที่เข้าถึงง่ายและร่วมสมัยสำหรับคนรุ่นใหม่ การสร้างความเข้าใจในมิติทางประวัติศาสตร์ สังคมและภูมิปัญญา

5. การจัดทำระบบเครือข่าย พบว่า การจัดทำระบบเครือข่าย เพื่อการจัดการความรู้และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชเป็น โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่ง ทุกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างเน้นย้ำถึงบทบาทของเครือข่ายในการรวบรวม จัดเก็บ ถ่ายทอด และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชอย่างเป็นระบบ

การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราชของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า

1. การกำหนดความรู้ที่ต้องการ พบว่า ต้องให้ความสำคัญตั้งแต่สำเนียงและลีลาการขับร้องดั้งเดิม เนื้อเพลงและเทคนิคการพวนคำ กระบวนการเรียนการสอนแบบประเพณี เรื่องราวภูมิหลังของบทเพลง เทคนิคการนำเสนอเชิงการแสดง รูปแบบและประเภทของเพลงโคราชที่หลากหลาย

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ พบว่า การลงมือปฏิบัติจริงและการถ่ายทอดเชิงประจักษ์ การบันทึกและจัดระบบข้อมูลอย่างเป็นระบบ การสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมการนำเสนอ ตลอดจนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การถอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญา

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า การสร้างมาตรฐานและหมวดหมู่การจัดเก็บข้อมูลการพัฒนาคลังข้อมูลดิจิทัลที่เข้าถึงง่ายและปลอดภัย การทำแผนที่ความรู้และจัดทำฐานข้อมูลเชิงเอกสารไปจนถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเพลงพื้นบ้านโคราช ตั้งแต่การสร้างพื้นที่และกลไกสำหรับการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ผ่านปฏิสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ การสร้างชุมชนออนไลน์ การจัดกิจกรรม

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้จะนำไปสู่การอนุรักษ์องค์ความรู้ของเพลงพื้นบ้านโคราชอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นท่วงทำนอง เนื้อร้อง ทำนอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบริบทวัฒนธรรมที่แวดล้อม ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้จะได้รับการเก็บรักษาและถ่ายทอดอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง ช่วยลดความเสี่ยงของการสูญหายเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม นอกจากนี้ เยาวชนและคนรุ่นใหม่จะสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยและเข้าใจง่าย ส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดอย่างต่อเนื่องโดยมีความภาคภูมิใจในรากเหง้าและวัฒนธรรมของตนเอง ในระดับชุมชน การจัดการความรู้จะช่วยสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนและสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพ่อเพลง แม่เพลง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และองค์กรภาครัฐ เอกชน ช่วยให้เกิดความตระหนักรู้ เห็นคุณค่า และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากขึ้น ขณะเดียวกันยังส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อศิลปวัฒนธรรมไทย ลดช่องว่างระหว่างวัย และสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายวัฒนธรรมในท้องถิ่น ในระดับสังคม การอนุรักษ์ที่เกิดจากกระบวนการจัดการความรู้อย่างยั่งยืน จะเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้เป็นการรักษาและสืบทอดทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าให้คงอยู่ต่อไป สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ด้านการศึกษา วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งท้ายที่สุด จะนำไปสู่การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับท้องถิ่นและประเทศต่อไปอย่างมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เป็นวาระสำคัญ โดยบูรณาการหลักการจัดการความรู้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายวัฒนธรรมระดับจังหวัดและท้องถิ่น
- 2) สนับสนุนการจัดตั้ง ศูนย์องค์ความรู้เพลงพื้นบ้านโคราช เพื่อรวบรวมข้อมูลจัดทำคลังความรู้ และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกกลุ่มวัย
- 3) จัดให้มีงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง สำหรับการอนุรักษ์ ถ่ายทอด และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม การแสดงเพลงโคราช เช่น ทูนิวิจัย การฝึกอบรม และกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมสมัย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ควรส่งเสริม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพ่อเพลง แม่เพลง นักวิชาการ โรงเรียน วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเยาวชน เพื่อร่วมกันสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และอนุรักษ์
- 2) พัฒนา สื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมการถ่ายทอดความรู้ เช่น แอปพลิเคชัน เว็บไซต์ หรือสื่อมัลติมีเดียที่เข้าถึงง่าย เพื่อให้เยาวชนสามารถเรียนรู้เพลงโคราชได้ในรูปแบบที่ทันสมัย
- 3) จัดกิจกรรม ถอดบทเรียนจากปราชญ์ชาวบ้านและครูเพลง อย่างเป็นระบบ พร้อมบันทึกและเผยแพร่ในรูปแบบที่ใช้ในการศึกษาและฝึกอบรมครูเพลงรุ่นใหม่

4) สร้างเวทีหรือกิจกรรม ประกวดและเผยแพร่เพลงโคราช อย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและความสนใจของคนรุ่นใหม่ในวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกในด้านพฤติกรรมและทัศนคติของเยาวชนต่อเพลงพื้นบ้านโคราช เพื่อวางกลยุทธ์การสืบสานให้สอดคล้องกับเจเนอเรชันใหม่

2) ศึกษาเปรียบเทียบ รูปแบบการจัดการความรู้ของศิลปวัฒนธรรมประเภทอื่น ในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมและสามารถประยุกต์ใช้ร่วมกันได้

3) วิจัยเชิงประเมินผลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อหรือกระบวนการจัดการความรู้ ที่นำไปใช้ในชุมชน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์ให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

4) ศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลกับการอนุรักษ์เพลงโคราช เพื่อรองรับการจัดการความรู้ในยุคดิจิทัลและขยายผลการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). รายงานสถานการณ์ศิลปปะพื้นบ้านของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัญญารัตน์ พงศ์กัมปนาท. (2564). กระบวนการฟื้นฟูศิลปปะการแสดงพื้นบ้าน. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปปะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 22(2). 9-18.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2543). ภูมิปัญญาอีสาน (พิมพ์ครั้งที่ ๓). อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- ชำนาญ แก้วสว่าง. (2565). ภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง. วารสารวิชาการ มรภ.บุรีรัมย์, 15(2). 18.
- ดไณยา ก้อนแก้ว. (2549). การวิจัยและการพัฒนาการของวงดนตรีพื้นบ้าน : กรณีศึกษาวงแกมอีสาน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นิศารัตน์ หวานชะเอม และคณะ. (2559). การจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง: กรณีศึกษาเพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญสมหญิง พลเมืองดี และกนกวัลย์ แจ่มจำรูญ. (2558). การศึกษามรดกวัฒนธรรมเพลงเรือสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2525). พื้นบ้าน พื้นเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจ้าพระยา.
- พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ. (2561). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พัชรีย์ สังฆะพงษ์. (2563). การศึกษาเชิงเปรียบเทียบความสนใจของเยาวชนต่อศิลปะการแสดงพื้นบ้าน. *วารสารการวิจัยวัฒนธรรม*, 7(2) 45-60.
- รัชยา เชื้อกลาง และคณะ. (2563). การสร้างนิทานเพลงพื้นบ้านมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปะเพลงพื้นบ้านภาคกลางสำหรับเด็กอนุบาล. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 9(2). 316-331.
- ลักขณา เกตุราพันธ์. (2561). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา : อำเภอปากพลีจังหวัดนครนายก. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(2). 75.
- วงศ์ธิดา สุวรรณิน และสุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง. (2019). การพัฒนาชุมชนต้นแบบฐานคติวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดหนองคาย. *BU ACADEMIC REVIEW*, 18(1). 34-35.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้. (2564). *แนวทางการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). *ภาพรวมภูมิปัญญาไทย : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของชาวบ้านไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- Best, John W. (1981). *Research in Education*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- E., McDermott, R., & Snyder, W. M. Wenger. (2002). *Cultivating communities of practice, A guide to managing knowledge*. US: Harvard Business Publishing.